Forordning,

áhrærande

UNGDOOMSINS

CATECHISATION

I ISLANDE.

Utgiefen á

Hirsch Holms Slote, þañ 29. Maii Anno 1744.

Prentud á Hoolum i Hialltadal Anno 1749.

Vier Christian sa Siøt=te/ af Guds Nꜳd / Kongur til Danmerkur og Noregs/ Vinda og Gauta / Hertuge i Slesvijk/ Hol=stein/ Stormarn og Dytmersken / Greife i Oldenbo rg og Delmenhorst/ etc. Giørum øllum Vitanlegt: Ad med þvi Vier høf=um eige O=giarnañ mꜳtt verda ꜳskynia, ad jafnvel þott þad hafe vered alvarlega skipad med margvijslegum Konunglegum Skickunum, Løgum i Islande og Ordinantziu Christians þess Fioorda Konungs, Hꜳ=Sællrar og Hꜳ=Loflegrar Miñingar, ad Prestarner ꜳ Voru Lande Islande skule med Kostgiæfne og ꜳn nockrar Forsoomun=ar ꜳ hverium Suñu=Deige yferheyra Ungdoomeñ og uppfræda hañ i Barna=Lær=doomenum med Lutheri Utleggingu; Þa giøre þo so stoor Brestur og Hyrduleyse vart vid sig þar i, bæde hiꜳ þeim Andlegu, og so Almwganum i þvi Lande, ad þegar Vor General=Kyrkna Visitator, epter Tilskyldan þeirrar Instructionis, sem hønum er af Oss giefeñ, hefur, þa hañ var komeñ til Hoola, skipad Prestunum i þvi Biskups=Dæ=me, ad hallda Catechisationenne fram med stærre Kostgiæfne eñ sked var þꜳngad til, og ꜳn Forsoomunar, þa skulu þo sumer af Almwganum hafa hallded þad vera nockurs=konar nijtt og Oveniulegt, og hafa añadhvert ecke komed til Kyrkiuñar, edur og, þegar Presturiñ hefur byriad ad Catechisera, hlauped wt wr Kyrkiuñe, so ad þessu vigtuga Verke, ꜳ hveriu þo þess meira rijdur i þvi Lande, sem þar fiñast enger almeñeleger Bar=na=Skoolar, skal eñ þa ecke hafa orded komed i neina Mynd og Løgun til Gagns, añad=hvert vegna Oviturlegrar Hrædslu nockra Presta, edur vegna Hreckvijse og Hyrduley=ses Almwgans; Þvi er her med Vor Allra Nꜳdugaste Vilie og Befalning, so sem Vier og her med Allra=Nꜳdugast Skipum og Befølum.

1. Ad Prestarner ꜳ Voru Lande Islande, skulu epter þeirre Allra=Nꜳdugustu Befaling þess Hꜳ=Sæla og Hꜳ=Loflega Konungs CHRISTIANI Qvarti, sem er wtgefeñ þañ 22. Aprilis 1635. wtløgd ꜳ Islendskt Mꜳl, og prentud ꜳ Hool=um, þañ 20. Maii. 1636. ꜳ hverium Suñudege, þegar þeir hindrast ecke af Løgmæt=um Forføllum, uppfræda og yferheyra ungdoomiñ i Barna=Lærdoominum og sañre Guds Þecking, ef þeir vilia ei verda fyrer Afløkun og Straffe epter sømu Befaling.

2.

2. So ad þeir hafe þvi helldur Tijd til ad Catechisera, og Sooknar-Foolked þurfe ecke ad tefiast ofleinge ædur eñ þad kemst heim aptur, hellst þegar Dagurinn er stuttur og kallt er a Vetrar Tijma; Þa skulu Prestarner predika þess styttra, og ecke leingur eñ hælfa Stund, eda þvi nærre Eina.

3. Þeir skulu framar øllu gæta þess, ad Ungdoomurinn lære vel og rett þañ litla Catechismum hins Sæla Doct. Martini Lutheri, æn þess, ad bæta þar nockru vid, um̃breita edur fella undañ, lijka ad hañ lese hañ fram̃ med Athuga, so ad Prestarner mega ecke læta sier nægia med þad, ad (Børneñ) lese hañ æfram̃ Ord fyrer Ord, helldur skulu þeir grenslast epter med Spurningum, hvert hiner Ungu skilia Meininguna rett til Gagns af þvi sem þeir hafa fram̃fært.

4. Prestarner skulu i þeirra Catechisation brwka þalltskijring yfer Catechismum sem hefur vered skipud af Oss, til almeñelegrar Brwkunar allstadar i Kyrkium og Skoolum i bædum Vorum Kongs Rijkium, og ecke læta þar vid lenda, ad þeir lesa eiñ Part upp þar af a Predikunar-Stoolnum, helldur skulu þeir ransaka Ungdoomiñ epter Embætted, edur Guds Þioonustugiørd, a Kyrkiu Goolfenu hvad hañ hafe munad þar af.

5. J Adferdeñe ad Catechisera, meiga Prestarner engañvegeñ læta sier nægia med þad, ad hiner Ungu sege Svared þañig sem þar stendur i Bookeñe, helldur skulu þeir bæde um̃breita Spurningunum og læta þa svara þar til med sialfra þeirra Ordum þoott þau sieu Einfalldleg, og sijdañ Utskijra og heimfæra þad til Uppbyggingar, sem spurt og svarad var, og seinast aptur ransaka, hversu ad Ungdoomuriñ hafe þad skiled.

6. Þær Greiner Ritningareñar, sem koma fyrer i Utskijring yfer Catechismum, eiga ad synast og ransakast epter þeim Ordum, i hverium Grundvølluriñ liggur, til þess, sem skal bevijsast þar med, so ad Ungdoomuriñ gete vitad þess helldur til hvørs hañ hafe lært þær Greiner Ritningareñar; Og so ad Prestarner og Alþijdañ fæe skiled þetta þvi betur, þa skulu æmiñst Ord i sømu Greinum Prentast med stærra Stijl, eñ hin Oñur, þegar su Utskijring yfer Catechismum sem Vier høfum tilskipad, verdur preutud a ny. Og so ad bæde Børn og Tilheyrendur uppørfest til Eptertektar, under Heyrn Predikunareñar og Guds Ords, þa mæ Presturiñ og so heimta Skil af sier hvøriu Barne edur ødrum af sijnum Tilheyrendum, fyrer þad sem þeir hafa munad wr Predikuneñe sier til Uppbyggingar.

7. Keñemeñerner eiga ad audsyna alla Astwd og Hoogværd vid Børneñ i sijnum Catechisationum, æsamt med rettre Alvørugefne, og læta sig ecke yfersttijga af Reyde, eñ sijdur uppblaupa med vondum Ordum, þoott þau ecke svare rett edur skilie þa fram-

settu Spurning strax i Stad, so ad þau verde ecke hrædd fra ad vera vid Catechisationena.

8. Pad skal ecke vera bañad neinum Preste ad ransaka sijna Tilheyrendur þa þeir koma i Skripta-Stooliñ, hvada Pecking þeir hafe a Gude, og hvada Framfor þeir hafe giort þar i, hellst þegar nockur Okuñugur er komeñ i hañs Sookn, hvert sem sa ætlar ad bwa þar, eda vera þar Vistfastur.

9. Forelldrar og Hwsbændur skulu vera skylduger til ad skipa og hallda Bornum sijnum og Hiwum, ad vera ain allrar Forsoomunar vid þessa Catechisation, sem so er harla naudsynleg, þegar eingiñ Logleg Forfoll og bevijsanleg Orsok hindrar þau þar fra; so framarlega sem þeir vilia ecke verda fyrer Straffe, so sem fyrer Helgedags Brot, epter þad þeir hafa vered amynter.

10. J Catechisationinne skulu bæde Pilltar og Stulkur gannga frañ a Kyrkiu-Golfed, og añars vera vaneñ til ad tia sig Hægversk og Gudrækeñ i Vidmoote og Limaburde; Pau skulu þa tala Heatt og skilmerkelega, hvad Prestenum ber og ad athuga, so ad allur Sofnudureñ meige hafa Gagn af þvi: Og so ad alltfare skickanlega frañ, þa maa eitt Barn ecke hindra añad þegar þad gefur Svar, edur sipa fyrer þvi.

11. Hverke Ungum nie Gomlum, Giftum edur Ogiftum, Bornum ne Fullordnum a þad ad leyfast, ad ganga wt wr Kyrkiuñe, añadhvert fyr eñ Catechisationen byriar edur medan Catechisationen stendur yfer, helldur skulu þeir aller vera þar kyrrer, ef ecke neiñ Siwkdoomur edur bevijsanleg Orsok hindrar þad; So framarlega sem þeir vilia ecke vera alitner epterfyrerfaranda Nijunda Articula. Og maa læsa Kyrkiu-Dyrunum, til ad hindra oll Hlaup wt wr Kyrkiunum.

12. So ad Ungdoomureñ veniest vid i Heima-Hwsum ad læra nockud Gott, til þvi stærre Frañfara i siñe Pecking, þa skulu Prestarner setia þeim Bornum fyrer, sem añadhvort kuña ad lesa, edur lata keña sier þad af Forelldrum sijnum, Hwsbændum edur Nakomnum, vissa Parta af Catechismo, edur hañs Utskijring, sem hiner Ungu eiga ad læra heima i Vikuñe, utañ Bookar; Skal heimta þad af þeim a hvorium Suñudege, og gefast Avijsun med hvorin moote Borneñ eigi ad læra utañ-Bookar, med Skilninge sier til sañrar Nytseme, epter þvi sem greiner i 5ta Articula.

13. So ad allt þetta verde þvi betur kramkvæmt, þa skal Presturiñ hafa i hinum miñe Kyrkiu-Sooknum Tvo, og i þeim stærstu Fioora Medhiaalpara, sem eiga ad gefa Giætur ad Ungdoomenum, og sia til þess, ad hañ vanræke ecke þa Ydkun, sem er i Catechisationene. Pessa Medhiaalpara maa Prestureñ sialfur wtvelia med Profastsens Vitund af þeim, sem eru hellster Bændur og best kuñande i Sookniñe, og eiga

þeir

þeir somu þa að giæta þess, sem Logeñ blooda; Og maa eingeñ koma sier hiaa þvi, að takast Medhiaalpara Embætte aa Hendur.

14. Prestarner skulu, so þeir meige þess helldur vita hvort og hvorsu Forelldrar og Hwsbændur laata sier vera giefed uñ Uppfræding Barna siña og Hiwa, so optlega sem þeir gieta þvi viðkomed, og hið minsta Tvisvarsiñum aa Are (epter Befalingum Þeirra Haa-Sælu Konunga CHRISTIANI Qvarti og CHRISTIANI Qvinti, af 22. Aprilis 1635. Og 28. Februarii 1691. Art. 1.) riiða aa hvern Bæ i þeirra Sooknum, hvar þeir eiga þa meðal añars, sem þeir skulu giora i Hws-Vitian, grenslast epter þeim Uppfrædingar Hætte, sem brwkaður er aa Bæunum, og seigia i Kiærleika til þess, sem þarf Lagfæringar við.

15. So að hier uñ verde þvi gior vitað, þa skal hvor Profastur Visitera Arlega i sijnu Profasts-Dæme, þegar Superintendenten Visiterar ecke i þvi Hierade, og skal hañ þa naakvæmlega grenslast epter uñ Asigkomulag Prestaña og Sooknareñar, og Einkanlega Ungdoomsins, og siiðañ greina sijnum Biskupe af ollu þessu, hvorsu hañ hafe funded hvorutveggiu að vera i aadur-tiedu: Og skal Profastureñ, sem hefur það, hvað Logeñ leyfa, fyrer það, af þeim Kyrkium, er gieta betalað, þar aa moote Visitera þær faatækustu Kyrkiur, sem eckert gieta wtlaated, fyrer alls eckert. Su Kyrkia, hyrer hvorre siaalfum Profastinum er trwað, aa, þegar hun er añars so aasigkomeñ, að uñ hana maa tviisla, að Visiterast af einum oðrum skickanlegum og dugandis Preste, hvern Prest Superintendenten skipar þar til, þaangað til hañ gietur siaalfur komed i siñe venjulegu Visitation: Og aa Profastureñ að betala þeim Preste, so myked fyrer þa Visitation, sem añars Ein Kyrkia betalar, er hefur somu Iñtekter. Superintendenten skal vera skylldugur til að Visitera Eiñ Part af Stiptenu aa hvoriu Are, og i þeirre siñe Visitatiu ecke alleina skrifa Kyrkiuna upp edur taka Kyrkiuñar Reikning, helldur fyrst og fremst yfirheyra Ungdoomeñ, sem aa að koma þar með Kostgiæfne; Hyggia að Dugnade Prestaña, og hvorsu þeim fer fram i Adferdeñe að Catechisera, eiñig að oðru, sem snerter hañs Embætte, og iñsenda Arlega eina Relation þar uñ fyrer Vort General Kyrkiu Inspections Collegium, með Allra-Underdanigastre Aviisan uñ það sem hañ hefur teked epter, að være Christendoomenum til Hindrunar, edur kyñe að gagna til hañs Eflingar. Añars vilium Vier Allra-Naadugast, að þesse Vor Forordning, aasamt þvi, sem Vor Norsku Log iñehallda uñ þa er eiga að hallda sier fraa Kvølldmaaltijðareñar Sacramente, uñ Svar-Daga og Barna-Aga, sie upplesen Arlega aa Predikunar-Stoolnum aa Paalma Suñu-Deige og Fioorda Suñu-Deige i Adventu fyrer Sofnuðonum, so að aller vite þar epter að giora, og hun verde Allra-Underdanigast aðgiætt allstaðar aa Voru Lande Islande, eins aa Fasta-Landenu, sem þar hiaa underliggiande Eyum, og að þar sie þañig eptergeinged af þeim Yfervallds Persoonum, Andlegrar og Veralldlegrar Stiettar, hvoriar af Oss eru Allra-Naadugast skickaðar, so sem þær siaalfar vilia svara fyrer. Hvors vegna Vier Bioðum og

 Be-

Befølum hier med Vorum Stiftbefalnings-Mañe, Biskupum, Amtmañe, Løgmøñum, Siijslumøñum og ødrum, Til hvørra þesse Vor Forórdning verdur send, ad þeir lǽte strax lesa hana upp, og kuñgiøra ǽ tilhlijdelegum Stødum øllum til Epter-Riettingar. Utgiefed ǽ Hirsch-Hoolms Slote þañ 29. Maii. 1744.

Under Vorre Kongleg. Hende og Signete.

Christian R.

LS

Þesse Allra-Nǽdugasta Forordning um Catechisationena fyrer Ungdoomenum i Islande, er epter Allra-Nǽdugustu Befalning til mijn Dater. ǽ Hirsch-Holms Slote þañ 29. Maii 1744. Utløgd ǽ Islendsku epter þvi Danska Exemplare, og lǽteñ wtgǽnga ǽ Prent.

Test. Skǽlhollte þañ 29. Augusti Anno 1744.

LUDVIG HARBOE.

Kongl.

Kongl. Majesta-
tis Naadar-Bref,

Hlioodande uppaa Litla CATECHISMUM Lutheri, og hvornẽ Prestarner eige honum fram ad fylgia i Sooknunum.

* * *

Vier Christian Sa FJORDE / med Guds Naad / Danmerkur / Noregs / Vendis og Gottis Kongur / Hertoge i Slessvig / Holsten / Stormaren og Dithmersken / Greife i Oldenborg og Delmenhorst / etc. Giörum öllum Vitanlegt: Ad epter þvi sem Vier Naadarlegast reynum (eda faaum ad heyra) hvörsu ad Ungdoomurẽ þar aa Voru Lande Islande, skal miög illa forsoomast, i þvi, honum er ecke undervijsad, i sijnum Barna-Lærdoome, og sañre Guds Kyñingu, so sem hæfer (edur ber) Pa vilium Vier hier med Naadarlegast vidvarad hafa, Biskupa, Profasta, Presta og alla Kyrkiu-Pienara, aa fyrr-nefndu Voru Lande Islande, ad þeir framfylge, þeim Saña Barna-Lærdoome Iduglega og Trwlega, og upplese og wtlegge i hvörre Predikun, epter Gudspiallsens Utlegging, Eiñ Part af þeim sama Barna-Lærdoome, so og laate Börneñ koma fyrer sig, hlijde þeim yfer, og kieñe þeim fyrer utañ, þeirra Barna-Lærdoom, Doct. Mart. Lutheri Utlegging, af þeim Litla Lutheri Catechismo. Sömuleides, kieñe þeim ad færa sama siñ Lærdoom, til Christelegrar og Gudlegrar Tijdkunar i sijnum Daglegum Bænum, og Gudlegum Idkunum, so og i Lijfe, Framferde

ferde

ferde og Um̃geingne. Þeirra Barna sem eru so smaa, skulu þeir vitia i Hws Foreldraña, og undervijsa þeim þar; So framt sem Prestarner forsooma þetta, þa skulu þeir i Fyrsta Siñe og Añad, giefa til Faatækra, epter þeirra Formegun, Þridia Siñe hafe forbroted sitt Kall. Og skulu Profastarner i sama Maata standa til Rietta, ef þeir forsooma, ad aamiña Prestana, og hafa Athugaseme (edur Tilsioon) um̃ þa. Bioodande þar fyrer og bijfalande Vorum Lens-Mañe, so og Biskupunum, sem nu eru, edur hiedan af verda kuña, ad þeir hafe Athugaseme hier um̃, so framt þeir vilia ecke svara til þess, og standa oss til Rietta, so sem þeir er ecke hallda sig so Krstgiæfelega i sijnu Embætte, sem þeirra Forplictun og Eidur helldur þeim til.

Giefed aa Voru Slote Kaupenhafn, Þañ 22. Aprilis Anno 1635.

Under Vort Signet.

Christian

Þryckt ad nyju aa Hoolum i Hialltadal Anno 1749. Þañ 3. Febr.